

kra

De bewijsmaatstaven in het handhavingsrecht

Wat houden ‘aannemelijk maken’ en ‘bewijzen’ eigenlijk in?

Thomas Sanders*

In het bestuursrechtelijke handhavingsrecht kennen wij formeel geen bewijsrecht, maar het is er in de praktijk wel.¹ Een belangrijk onderdeel van dit bewijsrecht zijn de twee verschillende bewijsmaatstaven. Ten eerste de bewijsmaatstaf bij bestraffende sancties. Deze maatstaf houdt in dat de overheid de overtreding moet bewijzen. Dat wil zeggen, het moet buiten redelijke twijfel komen vast te staan dat er een overtreding is. Dat betekent dat ‘[i]n geval van twijfel’ aan de betrokkene ‘het voordeel van de twijfel [dient] te worden gegund’.² Ten tweede de bewijsmaatstaf bij herstellende sancties. Die maatstaf houdt in dat de overheid een feit ‘aannemelijk’ moet maken.³ Wat deze tweede maatstaf inhoudt, is wat onduidelijk. In deze notenkraaker sta ik stil bij een ogenschijnlijk weinig interessante uitspraak van de rechtbank Zeeland-West-Brabant⁴ die wel treffend het verschil tussen de bewijsmaatstaven illustreert en een haakje geeft om eens langer stil te staan bij wat wij nu onder ‘aannemelijk maken’ moeten verstaan.

De Goirlese koperdief

Een koperdief in de gemeente Goirle wordt door de politie betrappt terwijl hij ’s nachts bezig is koper te verwijderen op een bouwterrein. Het bouwterrein is gelegen aan

de openbare weg. De man wordt op heterdaad betrappt. In zijn broekzak heeft hij een schroevendraaier en een zaklamp. In de buurt van de koperdief vinden de politieagenten ‘afgeknipte koperen leidingen, bij elkaar gelegde afgeknipte elektrakabels, afgesneden lood en een kniptang’. De koperdief verklaart vervolgens dat de kniptang van hem is en dat hij de materialen heeft verzameld. Met dit bewijs valt het lastig vol te houden dat hier niet is ingebroken om diefstal te plegen. *Case closed*, zou je denken!

Naast de door het Openbaar Ministerie (OM) ingezette strafrechtelijke vervolging, legt het college van burgemeester en wethouders van de gemeente de koperdief een last onder dwangsom op wegens het overtreden van artikel 2:44 APV. In dit artikel staat: ‘Het is verboden om op een openbare plaats inbrekerswerktuigen te vervoeren of bij zich te hebben.’

In beroep bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant wacht het college echter een onaangename verrassing. De rechtbank concludeert namelijk dat het college op basis van de feiten in het dossier er niet in is geslaagd om aannemelijk te maken dat de koperdief artikel 2:44 APV heeft overtreden. De koperdief is immers op een bouwterrein – en niet op een openbare plaats – aangetroffen. Het college stelde nog tevergeefs ‘dat eiser noodzakelijkerwijs de openbare weg dan wel de openbare ruimte heeft gebruikt om bij het deels gesloopte pand aan de [adres] te geraken’, maar dat overtuigt de rechtbank niet. Zo overweegt de rechtbank: ‘Uit het proces-verbaal van bevindingen van 8 oktober 2020 – waarop het college de last baseert – is niet controleerbaar vast te stellen dat eiser zich op 8 oktober 2020 met de aangetroffen gereedschappen op een openbare plaats heeft bevonden.’⁵

* Mr. T.N. Sanders is advocaat en partner bij AKD Benelux Lawyers. Hij beheert de site www.handhavingsrecht.nl.

1 Zie uitgebreid: T.N. Sanders, *Handboek toezicht, handhaving en invordering*, Den Haag: Boom juridisch 2022, p. 525 e.v.

2 ABRvS 20 maart 2019, ECLI:NL:RVS:2019:871.

3 ABRvS 8 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:1103.

4 Rb. Zeeland-West-Brabant 6 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:3908.

5 Rb. Zeeland-West-Brabant 6 juni 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:3908, r.o. 6.3.

Aannemelijk of niet?

Het is een wat wonderlijke casus. Als je er namelijk met je boerenverstand naar kijkt, dan kan je het bijna niet oneens zijn met het college. Het is niet alsof de koperdief met een parachute op het bouwterrein terecht is gekomen. Sterker nog, in de uitspraak staat ook dat de politie bij de ingang naar het bouwterrein de elektrische fiets van de koperdief heeft gevonden. Het is dan een redelijke aanname dat de koperdief op de fiets, met zijn gereedschap in de hand (of in de fietstas), zich naar het bouwterrein heeft gegeven om zijn inbrekerswerktuigen te benutten. Daarmee heeft hij die werktuigen op een openbare plaats met zich vervoerd of bij zich gehad.

Tegelijkertijd is de uitspraak niet gespeend van iedere redelijkheid. Het is immers niet uitgesloten dat op het bouwterrein een kniptang en een schroevendraaier lagen en dat de koperdief daar gebruik van heeft gemaakt. In dat geval heeft hij niet artikel 2:44 APV overtreden. Een herstellende sanctie is nog steeds een voor de burger belastend besluit, dus enige terughoudendheid van de rechter op dit front is begrijpelijk.

Wat is hier nu juist? Is de aanname van het college dat de koperdief het bouwterrein heeft bereikt via een openbare plaats voldoende om te spreken van ‘aannemelijk maken’? Of moet het college toch echt met meer komen?

terpreteren wat wij daaronder moeten verstaan. Onder aannemelijk maken wordt verstaan: ‘een betoog leveren waardoor het geloofwaardig wordt, waarschijnlijk voorkomt’. ‘Waarschijnlijk’ wordt vervolgens gedefinieerd als ‘vermoedelijk waar, juist of zo zijnde’. ‘Vermoedelijk’ wordt gedefinieerd als ‘naar vermoed wordt, zoals men denkt’. Dus met andere woorden: iets is aannemelijk als het waarschijnlijk is en iets is waarschijnlijk als het vermoedelijk waar is.

Om ‘aannemelijk maken’ iets meer kleur te geven, is het zinvol om deze maatstaf taalkundig te contrasteren met de zwaardere bewijsmaatstaf van ‘bewijzen’. Bij een bestraffende sanctie moet de overtreding bewezen worden. ‘Bewijzen’ wordt door de Van Dale gedefinieerd als ‘doen blijken dat iets is zoals beweerd of verondersteld werd’. Bewijzen is dus het ‘doen blijken’ dat iets waar is, en aannemelijk maken houdt in dat je aantoonst dat iets ‘vermoedelijk’ waar is. Taalkundig geldt er dus een beduidend hogere lat voor bewijzen dan voor aannemelijk maken.

Met alleen de taalkundige interpretatie zijn wij er echter nog niet helemaal. De vraag blijft dan namelijk: wat houdt ‘vermoedelijk waar’ dan in?

De bestuursrechtelijke literatuur helpt ons helaas nauwelijks verder. Het boegbeeld van het bestuursrechtelijke bewijsrecht, Ymre Schuurmans, lijkt zich (nog) niet gebogen te hebben over wat het verschil precies is tussen ‘bewijzen’ en ‘aannemelijk maken’ en wat er onder ‘aannemelijk maken’ moet worden verstaan.⁸ In haar proefschrift (waarin het woord ‘aannemelijk’ overigens een indrukwekkende 182 keer voorkomt) valt daarvoor wel een verklaring te vinden. Schuurmans merkt daarin op: ‘[d]e vereiste overtuigingskracht zal per geval en met name per type besluit verschillen. Een discussie of het in het bestuursrecht om “aantonen” of “aannemelijk maken” gaat, of om “voldoende aannemelijk maken”, is erg relatief wanneer de maatstaf zo zeer afhangt van de concrete omstandigheden van het geval.’⁹ Met andere woorden: hoe zinnig is het om precies vast te stellen wat ‘aannemelijk maken’ vergt, als het per besluit en casus zal verschillen? Stijnen staat ook stil bij het bewijsrecht en de bewijsmaatstaven bij handhaving, maar komt ook niet toe aan de vraag wat nu precies ‘aannemelijk ma-

Wat is aannemelijk maken?

Het gaat hier om een herstelsanctie. Bij een herstelsanctie moet de overheid de overtreding ‘aannemelijk maken’.⁶ Gek genoeg geeft het bestuursrecht nergens een definitie of invulling aan wat er precies onder de bewijsmaatstaf van ‘aannemelijk maken’ moet worden verstaan. Bestuursrechters leggen ook niet uit wat zij daarvoor verstaan. Hooguit maakt een bestuursrechter weleens het contrast tussen bewijzen en aannemelijk maken duidelijk:

‘2.2. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen, in de uitspraak van 5 april 2023, ECLI:NL:RVS:2023:1343, was het college niet gehouden om beeldmateriaal op te vragen van de camera’s die zich bij de ondergrondse papiercontainer bevinden. Anders dan waar [appellant] van uit lijkt te gaan, hoeft het college immers niet onomstotelijk te bewijzen dat hij de doos naast de ondergrondse papiercontainer heeft neergezet.’⁷

Aannemelijk maken is niet onomstotelijk bewijzen. Daar moeten wij het van de bestuursrechter mee doen. Dat roept om een nader onderzoek.

Aangezien de term ‘aannemelijk maken’ niet in de wet is gedefinieerd, is het Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (2023) een goed beginpunt om te in-

6 ABRvS 8 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:1103.

7 ABRvS 21 juni 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2400.

8 Y.E. Schuurmans, *Bewijslastverdeling in het bestuursrecht, zorgvuldigheid en bewijsvoering bij beschikkingen* (diss. Amsterdam VU), Deventer: Kluwer 2006. Zie overigens wel CBB 12 april 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BW3286, AB 2013/67, m.nt. Y.E. Schuurmans & S.R. Bakker, waarin Schuurmans en Bakker zich over het onderscheid tussen bewijzen en aannemelijkheid laten ontvallen: ‘Het criterium dat de rechter hanteert is dat van de “aannemelijkheid”. De manifestatie van een grond voor strafuitsluiting dient te berusten op feiten en omstandigheden.’ (C.P.M. Cleiren & M.J.M. Verpalen (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, negende druk, Deventer: Kluwer 2012, p. 405). Voor de verdachte geldt dus een lagere bewijsmaatstaf: ‘Wat die ‘lagere maatstaf’ precies inhoudt, daar gaan zij verder niet op in. Zie verder ook ABRvS 1 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1558, Gst. 2022/71, m.nt. L.M. Koenraad & Y.E. Schuurmans waarin Koenraad en Schuurmans de afvalstoffenrechtspraak van de Afdeling (en de daarmee gemoeide omkering van de bewijslast) uitgebreid bespreken. In die noot wordt ook niet expliciet stilgestaan bij wat ‘aannemelijk’ nu eigenlijk betekent, maar merken Schuurmans en Koenraad wel zijdelings op dat aannemelijker ‘waarschijnlijker’ betekent volgens hen.

9 Schuurmans 2006, p. 21.

ken' inhoudt.¹⁰ Michiels, Blomberg en Jurgens zeggen er ook niets over in hun handboek.¹¹ Ook oudere geschriften zoals het proefschrift van Verweij¹² over de bestuurlijke dwangsom zeggen hier niets substantieels over. In de VAR preadviezen over het bewijsrecht (uit 2009) valt ook niets te bespeuren over de vraag wat 'aannemelijk maken' nu precies is.¹³ Ik kan het de voornoemde auteurs niet kwalijk nemen, want ik kom in mijn handboek ook niet veel verder dan de enkele constatering dat er een verschil is tussen bewijzen en aannemelijk maken.¹⁴ Buiten het bestuursrecht is de literatuur gelukkig iets rijker. Mackor geeft een mooi overzicht van de stand van de rechtswetenschap buiten het bestuursrecht anno 2022.¹⁵ Daarin merkt zij op dat de literatuur hierover in het strafrecht erop duidt dat er een lagere standaard geldt voor het aannemelijk maken ten opzichte van het buiten redelijke twijfel zijn,¹⁶ maar precies hoeveel lager blijft wat onduidelijk. Mackor wijst erop dat er in het civiele recht gelukkig meer te halen is. Zo concludeert De Bock in haar proefschrift dat onder 'aannemelijk' moet worden verstaan: 'een redelijke mate van zekerheid'.¹⁷ Uiteindelijk komt de lezing van De Bock er (aldus Mackor)¹⁸ op neer dat er bij aannemelijk maken niet zozeer een lagere maatstaf geldt, maar dat '[b]ij bewijzen [...] de eis [wordt] gesteld dat bewijsmateriaal dat redelijkerwijs verwacht mocht worden, niet ontbreekt'. Deze eis zou dan niet gelden bij de bewijsmaatstaf aannemelijk maken.¹⁹ De Bock lijkt verder te menen dat de kwaliteit van het bewijsmateriaal ook wat minder mag zijn als het gaat om aannemelijk maken.²⁰ Daar heeft Mackor overigens wel haar twijfels bij.²¹ Giesen zegt in zijn civiele proefschrift – anders dan De Bock – dat er bij aannemelijkheid wel degelijk een lagere bewijsmaatstaf geldt, namelijk een maatstaf die onder 'een redelijke mate van zekerheid' ligt.²² Aardig te vermelden is overigens nog dat Giesen concrete percentages koppelt aan wanneer volgens hem is voldaan aan bepaalde maatstaven. 'Aannemelijk' is volgens hem 50% kans dat het waar is, de

civiele 'bewezen' maatstaf is volgens Giesen 75% kans dat het feit waar is en de strafrechtelijke 'bewezen' maatstaf is 90% kans dat het feit waar is.²³ Deze cijfermatige benadering wijst De Bock overigens af omdat het volgens haar niet goed mogelijk is om tot een cijfermatige kanseninschatting te komen.²⁴ In de arbeidsrechtelijke literatuur trof ik tot slot nog Bij de Vaate, die wat meer op de lijn van Giessen lijkt te liggen.²⁵ Kortom: in de andere rechtsgebieden is er wat meer aandacht voor het onderwerp, maar ook daar is er niet echt een eenduidig beeld te vinden van wat wij nu precies onder 'aannemelijk' zouden moeten verstaan.

Een definitie van de maatstaven 'aannemelijk maken' en 'bewijzen'

De literatuur laat zien dat men van mening kan verschillen over wat nu precies 'aannemelijk maken' is. Het gebrek aan een definitie van wat onder 'aannemelijk maken' en 'bewijzen' verstaan moet worden, stoort mij. Het is een vrij cruciaal onderdeel van het handhavingsrecht en enige handvatten voor de praktijk zouden wel handig zijn. Daarom doe ik hierna een voorzet voor wat er onder 'bewijzen' en 'aannemelijk maken' moet worden verstaan. Tegelijkertijd ben ik ook gevoelig voor het argument van Schuurmans dat de vraag of iets 'aannemelijk is' zo afhankelijk is van de omstandigheden van het geval, dat het maar de vraag is of het zinvol is om dat nader in te kleuren. Om aan dat bezwaar tegemoet te komen, beperk ik mijn voorzet tot de betekenis van deze maatstaven binnen de specifieke context van het bestuursrechtelijke handhavingsrecht.

Ik doe hierna een voorzet voor wat er onder de verschillende maatstaven moet worden verstaan. Ik gebruik daarbij de taalkundige definities van de begrippen zoals die volgen uit de Van Dale als uitgangspunt. Deze heb ik aangevuld met een nadere maatstaf om het voor de praktijk iets duidelijker te maken. Bij die nadere maatstaf volg ik in hoofdlijnen de lezing van De Bock. Ik zeg 'in hoofdlijnen', omdat De Bock een andere maatstaf formuleert voor het 'bewijzen' in het civiele recht.²⁶ Dat lijkt mij ook logisch, nu De Bock spreekt over een andere context (het civiele recht met gelijkwaardige partijen en een lijdelijke rechter). Voor de rest volg ik De Bock erin dat een belangrijk verschil tussen bewijzen en aanne-

10 R. Stijnen, 'De onschuldpresumptie bij de oplegging van bestuurlijke boetes: recente ontwikkelingen inzake bewijskwesities en het nemo-tenetur-beginsel', *JBplus* 2017/2.

11 F.C.M.A. Michiels, A.B. Blomberg & G.T.J.M. Jurgens, *Handhavingsrecht*, Deventer: Kluwer 2016.

12 J.H. Verweij, *De bestuurlijke dwangsom* (diss. Utrecht), Deventer: Kluwer 1997.

13 Zie voor een samenvatting van deze preadviezen: L.M. Koenraad, 'Begrenzing van vrijheid in het bestuursrechtelijk bewijsrecht. Bespreking van de preadviezen voor de VAR-jaarvergadering op 15 mei 2009', *NTB* 2009/14. Sanders 2022, p. 542-543.

14 A.R. Mackor, 'Bewijslessen uit de toeslagenaffaire: wanneer is een feit "aannemelijk"?', *RMThemis* 2022, afl. 2, p. 38.

15 J. Bijlsma & G. Meynen, 'Wat is "aannemelijk"? Over het belang van een helder sanctierechtelijk criterium', *NJB* 2018, afl. 34, p. 2514-2519.

16 R.H. de Bock, *Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van feiten in de civiele procedure* (diss. Tilburg), Deventer: Kluwer 2011, p. 204.

17 Mackor 2022.

18 De Bock 2011, p. 218, 222.

19 R.H. de Bock in haar conclusie van 10 november 2017, ECLI:NL:PHR:2017:1256, punt 3.39.

20 Mackor 2022, p.39.

21 I. Giesen, *Bewijs en aansprakelijkheid. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de bewijslast, de bewijsvoeringslast, het bewijsrisico en de bewijsrisico-omkering in het aansprakelijkheidsrecht* (diss. Tilburg), Den Haag: Boom Juridische uitgeverij 2001, p. 57.

23 Giesen 2001, p. 59 en I. Giesen, 'De bewijswaardering in civiele zaken: vage noties of scherpe normen?', *Ars Aequi* 1999, p. 623 e.v.

24 De Bock 2011, p. 203-210.

25 D.M.A. Bij de Vaate, 'Bewijzen en toch aannemelijk maken in de ontbindingsprocedure?', *Tijdschrift arbeidsrechtpraktijk* 2018, afl. 6, p. 4-9.

26 Zie De Bock 2011, p. 234 die de volgende maatstaf hanteert voor bewijzen: 'Een feit is voor de civiele rechter bewezen wanneer uit de beschikbare bewijsmiddelen redelijkerwijs kan worden afgeleid dat het feit zich heeft voorgedaan, en uit die bewijsmiddelen niet even goed kan worden afgeleid dat hetgeen de wederpartij met betrekking tot dat feit stelt, zich heeft voorgedaan, terwijl zich evenmin de situatie voordoet dat bewijsmateriaal dat redelijkerwijs verwacht mocht worden, ontbreekt.'

melijk maken lijkt te zijn dat '[bij bewijzen [...] de eis [wordt] gesteld dat bewijsmateriaal dat redelijkerwijs verwacht mocht worden, niet ontbreekt'. Die eis geldt dan niet bij het aannemelijk maken. Met deze achtergrond kom ik dan tot de volgende definities:

Bewijzen

Bewijzen houdt in dat de overheid *doet blijken dat het gestelde waar is*. Daarvoor is nodig dat er geen bewijs ontbreekt dat men redelijkerwijs zou verwachten en dat uit de bewijsmiddelen blijkt dat er geen redelijke twijfel is over de vraag of het gestelde waar is.

Aannemelijk maken

Aannemelijk maken houdt in dat de overheid *moet aantonen dat het gestelde vermoedelijk waar is*. Er mag bewijs ontbreken dat men redelijkerwijs zou verwachten en er mag redelijke twijfel bestaan over de vraag of het gestelde waar is.

De hamvraag blijft dan natuurlijk: wanneer is een feit dan 'vermoedelijk waar'? Iets is volgens mij vermoedelijk waar als de kans groter is dat het waar is, dan dat het niet waar is. Verder kom ik helaas niet, omdat het recht geen exacte wetenschap is en het heel erg afhangt van de feiten en omstandigheden (en de aard van de besluitvorming) wat de kans is dat iets 'waar' is en of dat in de concrete omstandigheden voldoende is.

Een alternatieve lezing van wat er onder 'vermoedelijk waar' moet worden verstaan, zou zijn dat als er meer dan 50% kans is dat het waar is, het feit vermoedelijk waar is.²⁷ Dat is ook de opvatting van Giesen.²⁸ Aan die opvatting kleven wat mij betreft (in navolging van De Bock²⁹) echter te veel praktische problemen. Deze lezing vergt namelijk dat alle mogelijke uitkomsten (en alternatieve lezingen) vooraf bekend zijn bij de rechter en er een exacte cijfermatige kansbepaling mogelijk is. Dat is in het bestuursrechtelijke handhavingsrecht in ieder geval niet mogelijk wat mij betreft. Dat gezegd hebbende kan ik mij gevoelsmatig wel vinden in zijn inschatting van de relatieve verhouding tussen de zekerheid die is vereist voor aannemelijk maken (50% kans dat het waar is) en voor het strafrechtelijke bewijzen (90% kans dat het waar is).

Of iets 'vermoedelijk waar' is, zal verder uiteindelijk het domein van de rechter blijven. Zo vat Bij de Vaate het samen:

[p]robleem daarbij is echter dat er geen "zekerheidsmeters" bestaan waaraan getoetst kan worden of een bepaald feit "aannemelijk is" dan wel "in voldoende mate vaststaat". Zowel het oordeel dat een feit aannemelijk is als het oordeel dat een feit in voldoende

mate vaststaat is onderworpen aan rechterlijke waardering.³⁰

De kanseninschatting of iets vermoedelijk waar is, geschiedt door rechters. Rechters zijn mensen en brengen hun eigen ervaringen en inschattingen mee. We weten ook uit de sociale wetenschap dat mensen geneigd zijn om te lijden aan *availability bias*.³¹ Een paar sterke herinneringen beïnvloeden onze perceptie van de werkelijkheid veel sterker dan vele vage herinneringen. De herinneringen die direct beschikbaar zijn in ons geheugen, kleuren onze beleving van de werkelijkheid sterk in. Dit effect houdt (onder meer) in dat mensen geneigd zijn de kans van een gebeurtenis groter in te schatten als zij die zelf ooit hebben waargenomen of meegemaakt. Zo bezien is de kans vermoedelijk groter dat een rechter iets 'vermoedelijk waar' acht, als de rechter zelf een vergelijkbare gebeurtenis heeft waargenomen of meegemaakt. Dat is voer voor een heel andere discussie.³²

Conclusie: terug naar de koperdief

De door mij geformuleerde maatstaf voor 'aannemelijk maken' is dat de overheid moet aantonen dat vermoedelijk waar is dat de overtreding is gepleegd. Dat is het geval als de kans groter is dat de overtreding is gepleegd dan de kans dat zij niet is gepleegd. Er mag daarbij bewijs ontbreken dat men redelijkerwijs zou verwachten en er mag ook redelijke twijfel bestaan over de vraag of het gestelde waar is. Bij twijfel hoeft de betrokkene niet automatisch het voordeel van die twijfel te krijgen.

Leg ik deze maatstaf naast de koperdiefcasus, dan denk ik dat de rechtbank te streng is geweest voor het college. De kans lijkt mij (veel) groter dat de koperdief met zijn gereedschap over de openbare weg naar het bouwterrein is gekomen (en dus de overtreding heeft gepleegd), dan dat hij daar op een andere manier (parachute, tunnel, teleportatie) terecht is gekomen. Verder heeft de koperdief verklaard dat het gereedschap 'van hem is', dus dan lijkt mij de kans groter dat hij het zelf heeft meegenomen dan dat hij het gereedschap ter plaatse heeft gevonden. Onder die omstandigheden zou de conclusie wat mij betreft moeten zijn dat het aannemelijk is dat de koperdief zich op een openbare plaats heeft begeven onder het vervoeren van inbrekerswerktuigen en daarmee artikel 2:44 APV heeft overtreden. Het feit dat er bewijs ontbreekt dat men wel zou verwachten (een constatering dat de koperdief op de openbare weg is gezien met inbrekerswerktuigen), is in deze situatie geen beletsel omdat dat bewijs bij de aannemelijkheidsmaatstaf mag ontbreken. Dit ontbrekende bewijs zou pas een pro-

27 Zie hierover uitgebreid: I. Hun & J. Mostyn, 'Probability reasoning in judicial fact-finding', *The International Journal of Evidence & Proof* 2020, nr. 1, p. 75-94.

28 Giesen 2001, p. 59 en Giesen 1999, p. 623 e.v.

29 Zie De Bock 2011, p. 234, die de toepassing van Bayesiaanse statistiek om praktische redenen afwijst.

30 Bij de Vaate 2018.

31 A. Tversky & D. Kahneman, 'Availability: A heuristic for judging frequency and probability', *Cognitive Psychology* 1973, nr. 2, p. 207-232.

32 Zie daarover uitgebreid: Hun & Mostyn 2020.

bleem worden als aan de koperdief een bestraffende
santie was opgelegd.